

менном мире: сб. науч. трудов / гл. ред. В. П. Коцур. – Переяслав-Хмельницкий: ISCIENCE IN UA, 2016. – С. 74–76.

4. Грушецкая, Е. Н. Комикс как средство обучения иностранному (французскому) языку / Е. Н. Грушецкая // Современное научное знание: теория, методология, практика: сб. науч. трудов. – Смоленск : Новаленсо, 2017. – С. 47–48.

5. Грушецкая, Е. Н. Структурные особенности комикса как текста / Е. Н. Грушецкая // На перекрестке культур: единство языка, литературы и образования – I : сб. науч. статей / под ред. А.К. Шевцовой. – Могилев : МГУ имени А.А. Кулешова, 2019 – С. 21–24.

6. Лагунова, Е. А. Невербальные средства коммуникации / Е. А. Лагунова // Экономика и социум. – 2014. – № 3. – С. 365–367.

УДК 008(476)

РОЛЯ САЦЫЯЛЬНАГА ПРАЕКТА «КНІЗЕ ДРУГОЕ ЖЫЦЦЁ» Ў ЗАХАВАННІ КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ БЕЛАРУСІ

Зубрыцкая Н. В.

ТАА «БЕЛГПС-ЭКА», Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, г. Мінск

У артыкуле прааналізавана сацыяльна-культурная дзейнасць дабрачыннага праекта «Кнізе другое жыццё», які рэалізуе ТАА «БЕЛГПС-ЭКА» (г. Мінск). Паказана схема паступлення кніг у праект і перадачы іх у адукацыйныя і сацыяльныя ўстановы Беларусі. Праект захоўвае кнігі, якія уяўляюць культурна-гістарычную каштоўнасць, з'яўляюцца культурнай спадчынай Беларусі: старадаўнія, рэдкія, рарытэтныя выданні, кнігі з дароўнымі надпісамі, экслібрысамі і інш.

Ключавыя словы: сацыяльны праект «Кнізе другое жыццё», друкаваныя кнігі, хатнія бібліятэкі, перадача кніг, старадаўнія кнігі, дароўныя надпісы, экслібрысы.

Беларусь – краіна з традыцыйна высокай кніжнай культурай. У рэспубліцы надаецца вялікая ўвага захаванню культурнай спадчыны кнігі, праводзяцца мерапрыемствы па выяўленні і ахове пісьмовых аб'ектаў, што ўяўляюць духоўную каштоўнасць, а таксама па зборы, апрацоўцы і распаўсюджванні інфармацыі пра іх.

Кніжная спадчына – частка гістарычнай памяці, якую мы павінны захоўваць у тым ліку праз дакументальныя артэфакты. Гэтым займаюцца бібліятэкі ўсіх узроўняў, Нацыянальная кніжная палата, архівы, музеі, калекцыянеры, прыватныя ўладальнікі і інш. Адносіцца сюды і дабрачынны праект «Кнізе другое жыццё», які рэалізуе ТАА «БЕЛГПС-ЭКА» (г. Мінск).

Беларускія кнігазборы панеслі велізарныя страты ў XX ст., найбольшыя – падчас Другой сусветнай вайны. На пачатак 1941 г. кніжны фонд Дзяржаўнай бібліятэкі БССР ім. Леніна складаў 2 млн. тамоў. Большая частка фонда (83%) была разрабавана або знішчана падчас акупацыі. Аб’ём знойдзенай ацалелай часткі – каля 321 тыс. тамоў [2].

У Беларусі захавалася невялікая частка нацыянальнай кніжнай спадчыны, таму кнігі, выдадзеныя да 1940 г., лічацца старадаўнімі і падлягаюць захаванню.

Беларускія навукоўцы, даследчыкі, бібліятэкары, кнігазнаўцы плённа працуюць над узнаўленнем кніжнай спадчыны. Гэта праца ўключае вяртанне рукапісных і друкаваных помнікаў у Беларусь, калі гэта магчыма, і альтэрнатыўныя крокі кшталту факсімільнага перавыдання, алічбоўкі. Вяртанне – гэта і пошук таго, што захавалася ў самой краіне.

ТАА «БЕЛГППС-ЭКА» з 2015 г. рэалізуе дабрачынны некамерцыйны праект «Кнізе другое жыццё» ў дадатак да асноўнай дзейнасці. Праект з’яўляецца прыкладам паспяховага дзяржаўна-прыватнага партнёрства.

За 10 гадоў работы праектам «Кнізе другое жыццё» сабрана больш за 200 тыс. кніг. Праект прымае абсалютна ўсе друкаваныя выданні: кнігі, часопісы, газеты, паштоўкі і інш. Кніжны фонд захоўваецца ў офісе арганізацыі (г. Мінск, вул. Казлова, 24).

Перадаюць кнігі і нават цэлыя хатнія бібліятэкі жыхары горада Мінска і Мінскага раёна. Насельніцтву, асабліва пажылым людзям, зручна здаваць кнігі ў адно месца без абмежаванняў па колькасці, тэматыцы, стане.

Асноўная задача праекта «Кнізе другое жыццё» – адсартаваць каштоўныя і запатрабаваныя выданні, захаваць іх і перадаць у зацікаўленыя арганізацыі.

Захаваныя кнігі праект бязвыплатна перадае ў адукацыйныя і сацыяльныя ўстановы Беларусі:

– бібліятэкі: Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Рэспубліканская навукова-тэхнічная бібліятэка, Рэспубліканская навуковая медыцынская бібліятэка, раённыя, сельскія;

– навучальныя ўстановы: школы, школы мастацтваў, каледжы, універсітэты;

– музеі: Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і яго філіялы, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, Бела-

рускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, музей гісторыі г. Мінска;

- сацыяльныя і медыцынскія ўстановы: дзіцячыя дамы, інтэрнаты для састарэлых і інвалідаў, ТЦСАНы, рэабілітацыйныя цэнтры;
- храмы, воінскія часці і інш.

Рэгулярна фонд праекта «Кнізе другое жыццё» папаўняюць старадаўнія, у тым ліку рарытэтыныя выданні.

Самая каштоўная кніга, захаваная праектам, – падручнік тэалогіі Францішка Пшылецкага на латыні «Compendium Theologiae Moralis» 1765 г. Аўтар падручніка – знакаміты беларускі бернардзінскі пісьменнік XVIII ст. Кніга была выдадзена ў Вільні ў друкарні піярыстаў (каталіцкі манаскі ордэн, які выходзіў і навучаў моладзь) – Turpis S.R.M. & Reipublicae Scholarum Piarum.

Кнігазнаўчая экспертыза, праведзеная ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі па замове ТАА «БЕЛГППС-ЭКА», устанавіла, што кніга належала касцёлу Ушэсця Найсвяцейшай Панны Марыі ў Будславе. Высветліць дадзены факт дапамаглі запісы, якія захаваліся на яе старонках.

Падручнік тэалогіі Ф. Пшылецкага «Compendium Theologiae Moralis» прызнаны ўзорам беларускай і заходнееўрапейскай кніжнай і рэлігійнай культуры XVIII ст., уключаны ў Дзяржаўны рэестр кніжных помнікаў Рэспублікі Беларусь [1].

У 2025 г. нашчадкі беларускіх татарараў перадалі ў праект сямейныя рэліквіі: арабаграфічны рукапіс (хамаіл) 2-й паловы XIX ст. і два Караны, выдадзеныя ў Казані ў 1905 і 1915 гг. Старадаўнія кнігі – спадчына сям’і Казакевіч, гісторыя якой вядзе ў вёску Арда Клецкага раёна Мінскай вобласці.

Хамаіл – зборнік малітваў на арабскай і цюркскай мовах з тлумачэннем сэнсу па-беларуску ці па-польску. У кнігасховішчах Беларусі захоўваецца каля 50 рукапісаў беларускіх татарараў, таму кожны з іх уяўляе каштоўнасць для навукоўцаў.

ТАА «БЕЛГППС-ЭКА» перадало вышэйназваныя кнігі і рукапіс, як і шмат іншых старадаўніх выданняў, у Нацыянальную бібліятэку Беларусі.

Сярод кніг трапляюцца і дакументы. У 2025 г. у праект паступіла лётная кніжка героя Вялікай Айчыннай вайны (ВАВ), ваеннага лётчыка, ураджэнца г. Мінска – Савіцкага Уладзіміра Ісакавіча. Каштоўны экспанат быў перададзены ў Музей гісторыі ВАВ.

Праглядаючы паступіўшыя кнігі, супрацоўнікі і валанцёры рэгулярна знаходзяць цікавыя і нават унікальныя асобнікі з аўтографамі, дароўнымі надпісамі, экслібрысамі альбо ўладальніцкімі пятчаткамі беларускіх літаратараў, навукоўцаў, вядомых асоб.

Праектам знойдзены і захаваны кнігі з дароўнымі надпісамі У. Караткевіча, І. Шамякіна, Я. Маўра, Н. Гілевіча, Р. Барадуліна, Я. Брыля, П. Панчанкі, Я. Саламевіча, У. Арлова, Т. Бондар, М. Шабовіча, С. Грахоўскага, Т. Хадкевіча, І. Канановіча, А. Ставера, Ф. Янкоўскага, В. Рагойшы, П. Місько, Э. Скобелева, С. Законнікава, Г. Марчука, У. Гніламёдава, Б. Спрычана, М. Машары, М. Герчыка, А. Дзялендзіка, А. Пісарыка, С. Шушкевіча, М. Мятліцкага, З. Марозава, С. Аслёзава, А. Асташонка, М. Вяршыніна, А. Марціновіча, У. Лабанка, А. Зэкава, У. Ліпскага, Л. Барткевіча, У. Няфёда, Э. Загарульскага, З. Азгура, Л. Шчамялёва, Л. Левіна і інш.

Для спецыялістаў уяўляюць каштоўнасць першыя прыжыццёвыя выданні работ беларускіх аўтараў. Напрыклад, захаваны кнігі Я. Коласа («Мой дом», 1946; «Адплата», 1946; «Рыбакова хата», 1947), М. Танка («Вострая зброя», 1945; «Праз агністы небасхіл», 1945), А. Куляшова («На сагай вярсе», 1945), К. Крапівы («Смех і гнеў», 1946; «З народа», 1948).

Падчас сартоўкі супрацоўнікі і валанцёры рэгулярна знаходзяць кнігі з экслібрысамі. Унучка лётчыка А. Падлазава перадала ў праект кнігі дзядулі з яго экслібрысам, дзе сімвалічна намаляваны Ікар, самалёт і разгорнутая кніга.

Нават звычайная пячаць можа быць інфарматыўнай, адкрываць цікавыя гістарычныя факты. Напрыклад, на форзацы выдання «Настольная книга следователя. Под общей редакцией Г. Н. Сафонова. Москва, 1949» ёсць пячаць «Прокуратура Кагановичского р-на г. Минска, Советская, 34». Каганавіцкі раён існаваў у Мінску на працягу 1938 – 1957 гг., затым, у сувязі з развянчаннем культуры асобы Сталіна, быў перайменаваны ў Кастрычніцкі.

Праект «Кнізе другое жыццё» актыўна супрацоўнічае з Музеём гісторыі горада Мінска. Супрацоўнікі музея атрымліваюць кнігі, часопісы, газеты, паштоўкі, лісты, буклеты і нават сямейныя фотаальбомы. Яны неабходныя для даследчай работы і стварэння экспазіцыі «Вобразы савецкага Мінска». Праект перадаў у музей вялікую падборку часопісаў «Огонёк», у тым ліку красавіцкі выпуск 1961 г., прысвечаны першаму палёту ў космас Юрыя Гагарына.

Значную гісторыка-культурную цікавасць уяўляюць асабістыя бібліятэкі вядомых пісьменнікаў, навукоўцаў, крэзнаўцаў, грамадскіх дзеячаў, бібліяфілаў. Нашчадкі перадаюць у праект такія зборы.

Праект «Кнізе другое жыццё» падтрымлівае развіццё і папулярызаванне такога кірунку, як буккросінг (кнігаабмен). Пры дапамозе праекта дзейнічае «Беларускі буккросінг» у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры і яго філіялах, буккросінг ваеннай тэматыкі ў Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. На пляцоўках для буккросінгу наведвальнікі могуць узяць кнігі, якія іх зацікавілі. Простая, цікавая і экалагічная ідэя буккросінгу выдатна ўпісваецца ў сучасную канцэпцыю зніжэння спажывання.

Кіраўнік сацыяльнага праекта «Кнізе другое жыццё» – Зубрыцкая Н. В., экалаг ТАА «БЕЛГПС-ЭКА».

Праекту дапамагаюць валанцёры. Яны ажыццяўляюць падрыхтоўку кніг для перадачы новым чытачам. ТАА «БЕЛГПС-ЭКА» прадастаўляе магчымасць пажылым людзям удзельнічаць у грамадска карыснай справе, што з’яўляецца адным з фактараў забеспячэння актыўнага даўгалецця.

За 10 гадоў работы сацыяльнага праекта «Кнізе другое жыццё», дзякуючы неабыхавым грамадзянам, супрацоўнікам і валанцёрам, больш за 50 тон кніг атрымала другое жыццё. Па аб’ёму гэта адзін чыгуначны вагон ці лес з 830 дрэваў, які не быў высечаны.

Яшчэ большыя дасягненні праект мае ў сацыяльна-культурным накірунку. Так у эпоху цыфравізацыі вялікая колькасць даступнай інфармацыі ў электронным фармаце трансфармуе адносіны да друкаваных выданняў. Хатняя бібліятэка – яркая рыса савецкага побыту 1960 – 1980 гг., гонар пакалення бацькоў, страціла практычны сэнс для іх дзяцей і ўнукаў. Але сучасныя экалагічныя трэнды заклікаюць перадаваць непатрэбныя рэчы і кнігі ў дабрачынныя праекты. І гэта вельмі слушна. Не заўсёды нашчадкі ведаюць каштоўнасць той ці іншай кнігі, рукапісу, а для бібліятэкараў, навукоўцаў яны становяцца сапраўдным адкрыццём, працягваюць прыносіць карысць грамадству. Такім чынам, ідэі дабрачыннасці, устойлівага развіцця, «ззялёнай эканомікі» набываюць культуралагічны аспект.

Дзейнасць сацыяльнага праекта «Кнізе другое жыццё» наглядна дэманструе, як прыватная ініцыятыва і грамадская патрэба дапамагаюць захоўваць культурныя каштоўнасці для будучых пакаленняў.

- Секция 1. Язык и литературное наследие как факторы формирования информационной культуры личности

Спіс інфармацыйных крыніц

1. Przyłęcki, F. Compendium theologiae moralis / Дзяржаўны рэестр кніжных помнікаў Рэспублікі Беларусь [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://kp.nlb.by/catalog?authors=przycki--f--kalia-17021785&funds=natcyianalnaia-bibliiateka-belarusi>. – Дата звароту: 10.09.2025.

2. Рошчына, Т. Перамешчаныя культурныя каштоўнасці [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://belcollegium.com/taccyana-roshchyna-perameshchanyya-kulturnyua-kashounasci/>. – Дата звароту: 12.09.2025.

УДК 81'255.2-053.6:655.4(476)

**ПРЕДМЕТНАЯ ОБЛАСТЬ СОВРЕМЕННЫХ
ПЕРЕВОДНЫХ ИЗДАНИЙ ДЛЯ ДЕТЕЙ**

Зылевич Д. П.

доцент, канд. филол. наук

Белорусский государственный технологический университет, г. Минск

Автор обращается к содержанию детской литературы, доказывает, что предметная область современных изданий для детей значительно расширилась в последние годы. Статья посвящена обзору переводных изданий для детей на темы смерти, политики и денег. Сделан вывод о том, что переводные произведения органично вписываются в отечественный литературный процесс и дополняют его оригинальными темами и художественными образами, расширяя предметную область выпускаемых в Беларуси изданий.

Ключевые слова: предметная область издания, переводная литература, тема художественного произведения.

Предметная область детской литературы XXI века значительно расширилась по сравнению с литературой прошлого столетия. Издательства выпускают произведения отечественных авторов, а также переводные книги, которые органично вписываются в наш литературный процесс, дополняя его оригинальными темами и художественными образами зарубежных авторов.

Руководитель направления детской художественной литературы российского издательства «Росмэн» Полина Властовская отмечает, что к зарубежной литературе приходится обращаться в том случае, если чувствуется запрос читателей на некие темы, а отечественные авторы этот запрос удовлетворяют не в полной мере: «Ищем актуальные темы и способы повествования, потому что отечественные авторы достаточно консервативны и привыкли либо пи-